



ANA HATLARIYLA KAZAKİSTAN-HİNDİSTAN İLİŞKİLERİ

Kazakistan ve Hindistan arasında imzalanan 2009 tarihli Stratejik Ortaklık Bildirisi, ilişkilerin son 10 yılda önemli bir dinamizme kavuşmasına ve kapsamlı bir diyalog kurulmasına olanak sağlamıştır. 2015 yılında, Hindistan Başbakanı Narendra Modi'nin Kazakistan ziyareti, mevcut ilişkilerin güçlendirilmesine daha fazla ivme kazandırırken, Kazakistan Cumhurbaşkanı Kasım Comart Tokayev'in 2021'de Hindistan'a gerçekleştirmesi planlanan ziyaretin, tam teşekküllü bir ortaklık yolunda yeni ufuklar açması beklenmektedir. Bu bağlamda Hindistan-Kazakistan etkileşimindeki mevcut gelişmelere dayanarak, ekonomi, savunma, kültür ve eğitim alanlarındaki iş birliğini temel iş birliği alanları olarak tanımlayabiliriz.

1990'larda, Hindistan'ın dış politika gündeminde Kazakistan'ın kayda değer bir yere sahip olduğunu söylemek mümkün değildir. Ancak 2000'lerin başından itibaren Delhi, Orta Asya bölgesine yönelik dış politika stratejisini yeniden gözden geçirmiş, Orta Asya ülkeleri ve özellikle bölgedeki en büyük ticaret ortağı olan Kazakistan'la iş birliğine öncelik vermiştir. Hindistan'ın Kazakistan'la ilişkisi, Hindistan'ın "Connect Central Asia" (2012) politikası çerçevesinde yürütülmekte ve bölgedeki siyasi, güvenlik, ekonomik ve kültürel bağları güçlendirmektedir. Hindistan, Orta Asya'yı, "genişletilmiş komşuluk" tanımını içerisinde kabul etmektedir. Çok vektörlü dış politikasında, pragmatik ve ideolojik olmayan bir temele dayalı ilişkiler geliştirmeyi hedefleyen Kazakistan, Hindistan ile uzun süreli ve çok yönlü ilişkiler kurmayı amaçlamaktadır. Bölgesel düzeyde, ülkeler Şangay İşbirliği Örgütü (ŞİÖ) ve Asya'da İşbirliği ve Güven Artırıcı Önlemler Konferansı (AIGK) gibi bölgesel platformlarda birlikte yer alırken, 2019'dan beri Hindistan-Orta Asya Diyalogu'nun oturumlarında bir araya gelmektedirler.

Kurumsal alanda ikili ilişkileri geliştirmek için ülkeler, ticaret, ekonomi, bilimsel, teknolojik, endüstriyel ve kültürel iş birliği alanlarında kurumsal mekanizmaları ele alan Hindistan-Kazakistan Hükümetlerarası Komisyonu (IGC) ve ilgili alanlarda oluşturulan Ortak Çalışma Grupları aracılığıyla ilişkilerini geliştirmektedir. Ayrıca, Hindistan Ticaret ve Sanayi Odaları Federasyonu (FICCI) ve Kazakistan Uluslararası Ticaret Odası, iş dünyası arasında ticareti ve yatırımı teşvik eden bir Ortak İş Konseyi (JBC) kurmuştur.

Kazakistan, 2020 yılının ilk 9 ayında 2,2 milyar dolarlık toplam ticaret hacmi ile Orta Asya'da Hindistan'ın önemli bir ticaret ortağı olmayı sürdürmektedir. Bu rakam, 2015 ile karşılaştırıldığında iki kattan fazla

arttığı görülebilir. Bunun dışında, tıbbi ürünler, çay, telefon ve diğer elektronik cihazlar Hindistan ihracatının büyük bir kısmını kapsarken, Kazakistan ihracatının %80'ini petrol yağları ve mineraller oluşturmaktadır. Kazakistan'da Hindistan sermayeli 560'tan fazla ticari kuruluş faaliyette gösterirken, bunların yaklaşık 200'ü son birkaç yılda kurulmuştur. 2015 yılında özellikle savunma ve askeri-teknik iş birliği anlaşması imzalandıktan sonra daha da genişleyen iki ülke arasındaki ilişkilerin öncelikli alanları arasında geleneksel olarak savunma ilişkileri yer almıştır. Örneğin, 2016 yılından bu yana Hindistan ve Kazakistan ordusu arasında düzenlenen "KAZIND" yıllık askeri tatbikatı, iki ülke ordusu arasındaki mevcut askeri ilişkilerin derinleştirilmesi için önemli araçlar olarak kabul edilmektedir. İki ülke ortak işbirliğinde hem ormanlık hem de dağlık arazilerde terörle mücadele operasyonları için ortak askeri eğitim ve taktik tatbikatlar gerçekleştirilmektedir. İki haftalık tatbikat sırasında, askeri personel, ortak eğitim, değişim tatbikatları ve prosedürleri yoluyla, birlikte çalışabilirliği sağlamaya ve askeri birliklerin becerilerini güçlendirmeye çalışmaktadır. Ayrıca, Kazakistan Barış Güçlerinin, 2018'de Lübnan'daki Birleşmiş Milletler (BM) Geçici Gücü (UNIFIL) misyonunda görevli bulunan Hint taburunun bir parçası olarak söz konusu misyona katılması, iki ülkeyi yurtdışı askeri iş birliklerinde de bir araya getirmiştir. Kazakistan Barış Gücü Birliği'nin tatbikatı, Yeni Delhi'deki BM Barış Koruma Eğitim Merkezi'nde gerçekleştirilmiştir. Ekim 2020'de, ülkeler arasındaki askeri ilişkileri derinleştirmek için iki günlük çevrimiçi Hindistan-Kazakistan Savunma İşbirliği Fuarı düzenlenmiştir. Fuar'da askeri ve havacılık ekipmanlarının birlikte geliştirilmesi ve üretimi için fırsatlar, "Hindistan-Kazakistan Savunma Sanayi İşbirliği Eylem Planı" değerlendirilmiştir. Bunun dışında Kazakistanlı öğrenciler, Hindistan askeri kurumlarında eğitim görme veya hükümetler arası anlaşmalara istinaden değişim öğrencisi olarak eğitim alma fırsatına sahiptirler. 2015 yılında imzalanan anlaşmanın bir parçası olarak, Hindistan Ulusal Harbiyelik Kolorusu askeri kurumlar arasındaki akademik ve pratik iş birliğini geliştirmek için Kazakistan'daki bazı üniversitelerle mutabakat muhtıraları imzaladılar. Nitekim son yıllarda iki taraf arasındaki ikili savunma iş birliği güçlenirken, Kazak silahlı kuvvetlerinden 246 subay Hindistan'da savunma programı kapsamında eğitilmiştir.

Üniversite öğrencilerine gelince, Kazakistan'ın tıp eğitimi veren yükseköğretim kurumları, özellikle Hindistan'daki en popüler tıp programı olan Tıp Fakültesi ve Cerrahi Lisans (MBBS) açısından Hintli öğrenciler arasında oldukça popülerdir. 5300'den fazla Hintli öğrencinin neredeyse tamamı Kazakistan üniversitelerinde tıp eğitimi almaktadır. Kazakistan üniversitelerinde, uluslararası öğrenciler için gerekli tüm olanakların sağlandığı Hintli öğrenciler için özel bir bölüm bulunmaktadır. Kazakistanlı öğrenciler de Hindistan üniversitelerinde 15 farklı alanda eğitim derecesi almak için Hindistan Kültürel İlişkiler Konseyi (ICCR) programının tam burslu imkanlarıyla Hindistan'da eğitim alma fırsatına sahiptirler. Ayrıca, Hindistan Dışişleri Bakanlığı'nın yardımıyla, Hindistan Teknik ve Ekonomik İşbirliği (ITEC) programı, şimdiye kadar Kazakistan'dan binden fazla profesyonele ve genç uzmana Hindistan'da kısa süreli kapasite geliştirme kurslarına katılma imkanı izin vermektedir.

Diğer taraftan, Kazakistan halkının Bollywood filmleri, Hint şarkıları, dansları ve yaşam tarzları sayesinde Hint kültürünü yakından tanıma imkanına sahip olduğunu belirtmek gerekir. Eskiden Hint Kültür Merkezi olarak bilinen, 1994 yılından beri Swami Vivekananda Kültür Merkezi (SVCC), Nur-Sultan'da Hint geleneklerinin ve kültürünün tanıtılması hedefiyle faaliyet yürütmektedir. Ünlü koreograf ve Hindistan'da yaygın olan klasik bir dans türü olan Bharatanatyam sanatçısı Akmaral Kaynarova, Almatı şehrinde bulunan Hint klasik dans ve yoga Merkezi'nde Hint klasik danslarının yanı sıra dersler, seminerler düzenleyerek, Hint ruhani dünyası ve felsefesinin tanıtımına da katkı sağlamaktadır. Bunların dışında bilgi teknolojisi, bankacılık, ilaç, tekstil ve enerji sektörlerinin, ikili iş birliğinde umut verici alanlar olduğu söylenebilir.

Sonuç olarak iki ülke arasındaki ilişkilerin güncel durumunu değerlendirdiğimizde pek çok alanda olumlu gelişmelerin yaşandığını görmekle birlikte iş dünyasında yatırım eksikliği ve ilginç düşük olması, söz konusu ümit vaat eden alanların gelişme sürecini yavaşlatmaktadır. Hindistan-Kazakistan ilişkileri her ne kadar arzu edilen düzeye henüz erişememiş olsa da, Hindistan'ın artan küresel önemi ve Kazakistan'ın jeopolitik ağırlığı, tarafların ikili ilişkileri güçlendirecek yeni mekanizmaları geliştireceğini ifade edebiliriz. İki ülke açısından bakıldığında, özellikle gelişmekte olan siber, bilişim, bankacılık ve diğer hizmet sektörleri ile savunma, ticaret ve eğitim gibi belli başlı alanlar büyük gelişim potansiyeline sahiptir.

Yazar Albina Muratbekova,

Avrasya Araştırma Enstitüsü, Kazakistan

Politika, Dış İlişkiler ve Güvenlik

- Kazakistan Cumhurbaşkanı Kasım Comart Tokayev, Türkmenistan Devlet Başkanı Kurbankulu Berdimuhamedov ile gerçekleştirdiği telefon görüşmesinde, Kazakistan'ın Türkmenistan ile kapsamlı bir ortaklık geliştirmeye hazır olduğunu bildirdi. Cumhurbaşkanı Kurbankulu Berdimuhamedov ise Kazakistan'ın Orta Asya'da Türkmenistan'ın önemli bir ortağı olmaya devam ettiğini kaydetti. Başkanlar, ikili ticaret hacmini artırmak ve farklı sektörlerde ortak projeler uygulamak için somut adımlar atılması hususunun üzerinden durdular. Türkmenistan Başkanı Berdimuhamedov, Kasım Comart Tokayev'i ikili iş birliği konularını görüşmek üzere resmi ziyaret kapsamında Türkmenistan'a davet etti (Kazinform, 28.04.2021).
- Kırgızistan Dışişleri Bakanı Ruslan Kazakbayev, Türk mevkidaşı Mevlüt Çavuşoğlu ile bir telefon görüşmesi gerçekleştirdi. Bakan Çavuşoğlu, Kırgızistan halkına başsağlığında bulunarak, Kırgızistan ile Tacikistan arasındaki durumu istikrara kavuşturmak için varılan anlaşmaları desteklediğini ifade etti. Ayrıca, Türkiye'nin çatışmadan etkilenen Kırgızistan topraklarının sosyo-ekonomik ve alt-yapısal restorasyonunda çok yönlü yardıma hazır olduğunu ifade etti. Çavuşoğlu, Türkiye'nin mağdurlara tıbbi ve insani yardım sağlayacağını da sözlerine ekledi (Kabar, 01.05.2021).
- Moldova Cumhurbaşkanı Maya Sandu, parlamentonun feshine ilişkin kararnamayı imzalayarak, 11 Temmuz 2021 tarihi için erken parlamento seçim sürecini başlattı. Sandu, birçok milletvekilinin yolsuzluğa karıştığı gerekçesiyle söz konusu karar aldığını açıkladı. Bu nedenle, yetkili bir hükümet kurmak ve ülkeyi normale döndürmek için yeni bir parlamentonun seçilmesi gerekmektedir. Parlamentonun feshi, Moldova Anayasa Mahkemesi'nin, koronavirüs salgını bahanesiyle milletvekillerinin dayattığı olağanüstü hali kaldırmasıyla mümkün oldu (Moldpres.md, 29.04.2021).
- Özbekistan Cumhurbaşkanı Şavkat Mirziyoyev, Çin Halk Cumhuriyeti Başkanı Xi Jinping ile bir telefon görüşmesi gerçekleştirdi. Gelişen ticaret, ekonomi, yatırım ve finansal ortaklıklar ile ilgili güncel konuları görüşen liderler, ülkeler arasında yüksek düzeyde dostluk ve stratejik iş birliğine dikkat çekti. Taraflar, yakın ilişkilerin geliştirilmesi ve Çin'in yoksulluğun azaltılması noktasında elde ettiği önemli tecrübenin incelenmesi konusunda bir anlaşmaya vardı (Centralasia.news, 01.05.2021).
- Türkmenistan Cumhurbaşkanı Kurbankulu Berdimuhamedov, Özbekistan Cumhurbaşkanı Şavkat Mirziyoyev'i Aşkabat'ta kabul etti. Devlet başkanları ticaret, ekonomi, bilim ve kültür alanlarında ikili iş birliği olanaklarını görüştüler. Cumhurbaşkanı Mirziyoyev, Özbekistan'ın, uluslararası bir uluşim koridorunun oluşturulması için Aşkabat Anlaşması'nı desteklemeye devam edeceğini ve Çin-Orta Asya-Güney Kafkasya-Türkiye güzergahının kapasitesini artırmaya hazır olduğunu duyurdu (Centralasia.news, 30.04.2021).
- Azerbaycan Dışişleri Bakanlığı ve Doğu Ortaklığı İkili İlişkiler Birimi, Avrupa Birliği (AB) ile Azerbaycan arasındaki Adalet, Özgürlük, Güvenlik, İnsan Hakları ve Demokrasi konulu alt komite toplantılarının dokuzuncusunu Bakü'de gerçekleştirdi. Taraflar Azerbaycan'ın, sivil, ekonomik, siyasi ve sosyal hakların korunması ile insan haklarının korunmasına yönelik ulusal çerçevenin uygulanması konularını görüştüler. Taraflar ayrıca adalet, özgürlük, güç ve bölgesel güvenlik alanlarındaki karşılıklı çıkarları kapsayan konularda görüş alışverişinde bulundular (Azernews.az, 28.04.2021).

Ekonomi, Finans ve Enerji

- Kazak hükümeti, 1 Temmuz 2021'den itibaren ulusal bir proje olarak yeniden yapılandırılacak olan "Enbek" (İşgücü) devlet programı aracılığıyla istihdamı artırmayı hedeflemektedir. Çalışma ve Sosyal Koruma Bakanı Serik Şapkenov, 2021 yılında 1.2 milyon Kazak vatandaşının istihdam tedbirleri ile destekleneceğini duyurdu. Program, işgücü piyasasında dijitalleşmeye, 2025 yılına kadar reel gelirin %27 oranında artırılmasına, ortalamaya ücretlerin 707 dolara yükseltilmesine, yeni istihdam yaratılmasına ve işsizlik oranının %4.7'ye düşürülmesine olanak sağlayacaktır (Qazaq TV, 27.04.2021).
- Avrasya Hükümetlerarası Konsey toplantısında konuşan Avrasya Ekonomik Komisyonu Yönetim Kurulu Başkanı Mihail Myasnikoviç, Avrasya Ekonomik Birliği (AEB) ekonomilerindeki olumlu gelişmeleri paylaştı. 2021'in başlarında, üretimdeki büyüme Rusya'da %1, Beyaz Rusya'da %9 oranına denk gelirken, Kazakistan'da %7.5'e ulaştı. AEB ülkelerinin karşılıklı ticareti de %6.8 oranında artmıştır. AEB hükümetleri, ekonomik iyileşme ve büyümeyi sağlamak için iş dünyası ile birlikte çalışacaktır (BelTA, 30.04.2021).
- Azerbaycan Enerji Bakanlığı, Endonezya Enerji ve Maden Kaynakları Bakanlığı ile enerji iş birliği konusunda bir mutabakat zaptı imzaladı. Ülkeler petrol, gaz ve yenilenebilir enerji alanlarında iş birliği yapmayı planlamaktadır. Ayrıca taraflar, ortak bilimsel projelerin uygulanmasında iş birliği yaparak, karşılıklı yatırımları teşvik edeceklerdir. Azerbaycan, 2007'den bu yana Endonezya'nın önemli bir ham petrol tedarikçisi konumundadır. Bu zaman içerisinde Azerbaycan, Endonezya'ya 25 milyar tonun üzerinde ham petrol ihraç etmiştir (AzerNews, 02.05.2021).
- Özbekistan ile Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası (EBRD) arasındaki ikili iş birliği derinleşmektedir. Geçtiğimiz günlerde taraflar, 2050 yılına kadar Özbekistan'ın enerji sektöründe karbon nötrlüğünü sağlamak için uzun vadeli iş birliği konusunda bir mutabakat zaptı imzaladılar. EBRD, ülkenin stratejisini finansmanı, geliştirilmesi ve uygulanması konularına yardımcı olacak. EBRD bugüne kadar Özbekistan'da enerji sektöründeki 1 milyar dolar değerindeki 7 proje de dahil olmak üzere 92 projeye 2 milyar avrodan fazla yatırım yapmıştır (ÜzReport, 28.04.2021).
- Kırgızistan Başbakan Yardımcısı ve Ekonomi ve Maliye Bakanı Ulukbek Karımşakov Rusya'ya yaptığı çalışma ziyaretinde Rusya Maliye Bakan Yardımcısı Timur Maksimov ile bir görüşme gerçekleştirdi. Yetkililer, ülkeler arasındaki ekonomik iş birliğinin mevcut durumunu ve gelecekteki perspektifini değerlendirdiler. Taraflar özellikle, Rusya-Kırgız Kalkınma Fonu'nun tam ölçekli kredilendirme ve yatırım faaliyetlerinin yeniden başlatılması konusuna odaklandılar. Fonun modernizasyonu, girişimcilik mali desteğini artırmayı ve yeni istihdam fırsatları yaratmayı amaçlamaktadır (Kabar, 28.04.2021).
- Türkmenistan'ın bağımsızlığının 30. Yıldönümü vesilesiyle "Türkmengaz" ve "Türkmennebit" (Türkmen Petrol) Devlet Şirketleri tarafından, "Türkmen Forum"un iş birliği ile, 12-13 Mayıs 2021 tarihlerinde Aşkabat'ta "Türkmenistan'ın Petrol ve Gazı 2021(OGT 2021)" başlıklı uluslararası yatırım forumu düzenlenmesi beklenmektedir. Çin Ulusal Petrol ve Gaz Şirketi, Türkmenistan'da birçok önemli gaz projesine sahip olduğundan dolayı söz konusu etkinliğe sponsorluk yapacaktır. Söz konusu şirket 35 yıl boyunca Bağtyarlık sözleşmeli bölgesinde tam ölçekli doğal gaz araştırma, geliştirme ve üretimini gerçekleştirmektedir. 2021 yılında Türkmenistan, Çin'e gaz tedarikini 65 milyar metreküp artırmayı planlamaktadır (Trend, 26.04.2021).

Toplum ve Kültür

- Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin, Hindistan Devlet Başkanı Narendra Modi ile yaptığı görüşmenin ardından, Hindistan'a koronavirüs salgını nedeniyle yaşanan krizle bağlantılı olarak insani yardım sağlama talimatı verdi. Rusya Acil Durumlar Bakanlığı, oksijen üretimi için 20 parça ekipman, 75 yaş pay akciğer havalandırma cihazı, 150 tıbbi monitör ve 200.000 ilaç paketi dahil olmak üzere toplamda 22 tondan fazla sevkiyat gerçekleştirdi.
- Özbekistan'ın Semerkant kentinde Kazakistan Başkonsolosluğu açıldı. Açılış törenine Kazakistan'ın Özbekistan Büyükelçisi Darhan Satbuldın, Semerkant Bölgesi Valisi Erkinjon Turdimov'un yanı sıra Semerkant'ın kamu ve iş dünyası temsilcileri katıldı. Yeni Başkonsolosluk için belirlenen görev, konsolosluk ile ilgili ve hukuki hususların yanı sıra çok çeşitli ticari ve ekonomik konuları da içerecektir (Gov.kz, 29.04.2021).
- Taşkent, Bağımsız Devletler Topluluğu (BDT) üye ülkelerinin Gençlik Konseyi'nin çevrimiçi toplantısına ev sahipliği yaptı. Gençlerle çalışmak ve gençlik girişimciliğini geliştirmek amacıyla düzenlenen toplantıya Konsey üyeleri ve BDT üye ülkelerindeki kuruluşların temsilcileri katıldı. Katılımcılar, BDT üye ülkelerinin "Uluslararası Gençlik İş Birliği Stratejisine" yönelik orta vadeli eylem planlarının uygulanmasındaki ilerlemeyi görüştüler. Toplantıda BDT'nin yüksek organlarına sunulacak olan "BDT'nin Gençlik Başkenti" Uluslararası Projesi Yönetmeliği taslağı onaylandı. (Cis.minsk.by, 30.04.2021).
- Türkmenistan'daki Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) ülke ofisi, Türkmenistan'daki Halk Sağlığı ve Beslenme Merkezi'nin viroloji laboratuvarına yaklaşık 10.000 PCR testini teslim etti. Teslim törenine AB'nin Türkmenistan Büyükelçisi Diego Ruiz Alonso, DSÖ Ülke Temsilcisi Vekili Tasnim Atatra ve Merkez Direktörü Azat Ovezov katıldı. Yardım, Orta Asya ülkeleri için COVID-19 krizine ilişkin ortak bir DSÖ-AB projesi çerçevesinde sağlanmıştır (Hronikatm.com, 28.04.2021).
- "Kazakfilm" stüdyosu tarafından çekilen "Tomiris" filmi, Kanadalı ve ABD'li izleyiciler için Amazon Prime uluslararası video platformunun medya kütüphanesinde yayınlandı. 10'dan fazla dile çevrilen ve seslendirilen film, Fransa, İtalya, Japonya, Romanya, Rusya, Singapur, Güney Kore, İspanya ve Türkiye'de uluslararası alanda gösterime girecek. Kasım 2020'de Tomiris, World Stunt Akademisi'nden (ABD) "Taurus" Ödülü'nü kazanmıştı (Kazinform, 26.04.2021).
- Uluslararası Türk Akademisi, seçkin Türkolog ve Türk dilbilim uzmanı Edhem Tenişev'in 100. yıldönümüne ithafen "Edhem Tenişev - Türk Dilbiliminin Babası" başlıklı uluslararası bir konferans düzenledi. Etkinliğe Uluslararası Türk Akademisi Başkanı Darhan Kırdralı, üniversite rektörleri, Türkoloji bölüm başkanları ve Kazakistan, Kırgızistan, Rusya ve Türkiye'den önde gelen Türkologlar katıldı. Konferansta, Edhem Tenişev'in meslektaşları ve öğrencileri onun kariyeri ve mirası hakkında konuşma yaptılar (Twesco, 26.04.2021).